

KUML

1958

KUML

ÅRBOG FOR JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

1958

With Summaries in English
Mit deutschen Zusammenfassungen

JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB
SATTE DETTE KUML
FOR
C. G. SCHULTZ

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS
1959

Forside:

Hornet guddom på helleristning ved Løfåsen, Bohuslen.

Redaktion:

P. V. GLOB

Copyright 1958

by

Jysk Arkæologisk Selskab

Printed in Denmark

by

Aarhus Stiftsbogtrykkerie A/S

Clichéer:

Hammerschmidt - Århus

F. Hendriksens Reproduktionsatelier - København

og

Bernh. Middelboe's Reproduktionsanstalt,

København

INDHOLD

<i>Harald Langberg: C. G. Schultz</i>	7
<i>Harald Langberg: Balustersøjlen på Vitskøl</i>	9
<i>Zdzisław Rajewski: Arkæologisk forskning i Biskupin</i>	21
<i>Jytte Laurson: Om Votivfund fra Bronzealderens Slutning</i>	63
<i>Lili Kaelas: Ny typ av fotskålar från Danmark</i>	72
<i>Hans Helbæk: Grauballemandens sidste Måltid</i>	83
<i>Ad. Stender-Petersen: Runestaven fra Ladoga</i>	117
<i>Aslak Liestøl: Runene fra Gamle Ladoga</i>	133
<i>P. V. Glob: Alabasterkar fra Bahraíns templer</i>	138
<i>Viggo Nielsen: – vidt berømt for dens mange perler</i>	146
<i>P. V. Glob: Rekognoscering i Abu Dhabi</i>	162
<i>P. V. Glob: Undersøgelser i Kuwait</i>	166
<i>Erling Albrechtsen: Aleksander den Stores visitkort</i>	172
<i>Aage Roussell: Et hellenistisk terrakottaværksted i Den persiske Golf</i>	191
<i>Jysk Arkæologisk Selskab</i>	201

CONTENTS

<i>Harald Langberg: C. G. Schultz</i>	8
<i>Harald Langberg: The Balusterpillar at Vitskøl</i>	19
<i>Zdzisław Rajewski: Forschungsergebnisse über die Besiedlung der</i> »Lausitzer« Kultur in Biskupin und Umgegend	49
<i>Jytte Laurson: Votive Finds from the End of the Bronze-Age</i>	70
<i>Lili Kaelas: A New Type of Pedestal Bowls from Denmark</i>	80
<i>Hans Helbæk: The Last Meal of Grauballe Man</i>	111
<i>Ad. Stender-Petersen:</i>	124
<i>Aslak Liestøl:</i>	135
<i>P. V. Glob: Alabaster Vases from the Bahrain Temples</i>	144
<i>Viggo Nielsen: Famed for Its Many Pearls</i>	157
<i>P. V. Glob: Reconnaissance in Abu Dhabi</i>	164
<i>P. V. Glob: Investigations in Kuwait</i>	169
<i>Erling Albrechtsen: Alexander the Great's Visiting Card</i>	186
<i>Aage Roussell: A Hellenistic Terra-Cotta Workshop in the Persian Gulf ...</i>	198

Fig. 1. Gravrøse på Umm an-Nar.
Burial cairn on Umm an-Nar.

REKOGNOSCERING I ABU DHABI

Af P. V. GLOB

I foråret 1958 lykkedes det at udvide det område på Arabiens nordøstkyst, som danske arkæologer siden 1953 har udforsket, til Abu Dhabi på vestsiden af Oman-halvøen. En indbydelse fra rigets regent, Hans Højhed sheik Shakhbut bin Sultan bin Zaid blev formidlet gennem vor mangeårige ven Temple Hillyard, lederen af A. D. M. A.s kontor i Abu Dhabi, der gæstfrit gav os ophold i sit hjem, og hvis kompagni stillede transportmidler til vor rådighed gennem Mr. Lewis. Rekognosceringen, der blev foretaget af T. Hillyard, T. G. Bibby og undertegnede den 8.-11. marts, omfattede særlig øen Umm an-Nar, »Ildens Moder«, hvor H. H. sheik Shakhbut ønskede forskellige oldtidsminder besigtiget, og hvor T. Hillyard kort før vort besøg bl. a. havde fundet en større samling stenrøser.

Abu Dhabi er den største og tillige den mest øde af en række småstater på Oman-halvøens nordvestside. Dens område når fra Jebel Ali i øst til foden af Qatar-halvøen i vest, en kyststrækning mod Den persiske Havbugt på c. 400

km, men omfatter tillige et indland på henved 150 km i dybden med de spredte bebyggelser og oaserne ved Liwa, samt en del af den frugtbare Buraimi-oase, hvor regentens brødre, sheikene Hazaa og Zaid er guvernører. Nogen naturlig grænse for rigets udstrækning findes ikke, men beduinstammerne kender dets område, der tillige omfatter en række øer i golfen langs kysten, hvoraf de vigtigste er Das, Ardhana, Zirko, Sir Beni Yas og Delma. H. H. sheik Shakhbuts residens ligger i hovedbyen Abu Dhabi (fig. 1), den største bebyggelse i området, hvor der findes 15–20.000 beboere, hvis antal ikke kan gives nøjagtigt som følge af beduinstammernes vandringer.

Øde og vindhærgede ligger Abu Dhabis åbne kyster ud til golfen, uden ferskvandskilder og med enkelte spredte palmer omkring hovedbyen. Udstrakte saltletter forbinder lave, forvitrede klippeøer med fastlandet, hvor trange sunde skyder sig ind og giver gode fiskepladser. Mellem de fjernere liggende øer findes den store skalbanke, hvor perlefiskeriet, der tidligere har været en god indtægtskilde for Abu Dhabis befolkning, finder sted i sommermånederne. En af rev beskyttet åben havn har endvidere gjort stedet til en handelsplads, der søges af kamelkaravaner fra indlandet¹).

Umm an-Nar er en mindre og lav klippeø, der ligger en snes kilometer sydøst for Abu Dhabi by, adskilt fra fastlandet af et smalt sund og udstrakte saltstepper, dækket fra havet af andre øer og af den lange sandtange, i hvis vestende hovedbyen findes. På Umm an-Nar findes c. 40 gravhøje, alle røser af sammendyngede brudsten, hvoraf hovedparten ligger på højdetraget østligt på øen, hvor en enkelt palme ved en nylig anlagt regnvandscisterne rager op som den eneste større bevoksning. Der har måske i oldtiden øens kilde ligget. De fleste af røserne er ganske små, fra $1/2$ – $3/4$ m høje og 3–5 m i tværmål, nogle er noget større, og fire, der ligger nær hinanden, er et par meter høje og c. 18 m i tværmål (fig. 2). Disse større røser, der ligner en del af gravhøjene ved Umm al-Ma på Qatar²) og den sydøstligste højgravplads ved Mattala på Bahrain, har ved foden været omsluttet af en kreds af fint tilhuggede kalkstenskvadre, hvoraf de fleste nu er opbrudt og bortført. De bevarede fodkredssten er fra 0,5–1,5 m lange, 0,4 m høje og fint tilhuggede på ydersiden, så de sammen har dannet en jævn cirkel omkring højene (fig. 3). Derved ligner de også en enkelt gravhøj ved Budaia-vejen fra Bahrain, som er omsluttet af lignende tilhuggede fodkredssten af Jidah-kalksten.

Syd for højdetraget med de største røser findes ud mod det smalle sund, der skiller fra fastlandet, en ruinhøj på nogle hundrede meters længde og halvt så bred. Her har der været bosættelse i nyere tid, men muligvis dækker den ruiner samtidige med gravhøjene, hvis tid først en udgravning kan bestemme.

På øens overflade findes meget brun flint som naturlig forekomst. Måske er denne flint blevet indsamlet til fyrtøj og kan derved have givet øen navnet »Ildens Moder«. Enkelte steder, særlig på terrassen omkring de vestligste røser, findes imidlertid flint af anden farve, en blå kalkflint, der viser tildannelse af menneskehånd, men endnu er kun spåner og flækker optaget, så heller ikke den lader sig tidsbestemme. Imidlertid er H. H. sheik Shakhbut meget interesseret i undersøgelser og udgravning af ovenomtalte objekter, som vi håber vil være i gang i løbet af foråret 1959.

Fig. 2. Tilhuggede fodkredssten om gravrøse på Umm an-Nar.
Shaped limestone slabs surrounding burial cairn on Umm an-Nar.

Reconnaissance in Abu Dhabi.

In the spring of 1958 the opportunity arose to extend the area along the northeast coast of Arabia which Danish archeologists have been investigating since 1953 to Abu Dhabi on the western side of the Oman peninsula. An invitation from the Ruler of that region, His Highness Sheikh Shakhbut bin Sultan bin Zaid, was conveyed to us by our friend of many year's standing, Temple Hillyard, the representative of the Abu Dhabi Marine Areas Limited in Abu Dhabi, who extended to us the hospitality of his home, while his Company, through the good offices of Lewis, its Manager in Bahrain, provided passages to and from the mainland. The reconnaissance, which was carried out by T. Hillyard, T. G. Bibby and the writer in the period 8-11th March, covered in particular the island of Umm an-Nar, "The Mother of Fire", where His Highness Sheikh Shakhbut desired certain ancient monuments inspected, and where Hillyard had found, shortly before our visit, a large number of stone tumuli.

Abu Dhabi is the largest and at the same time the most desolate of a series of small states on the northwest side of the Oman peninsula. It stretches from Jabal Ali in the east to the foot of the Qatar peninsula in the west, a stretch of coast along the Persian Gulf of about 400 kms., and in addition extends inland to a depth of about 150 kms., including the scattered villages and oases of Liwa and a part of the fertile oasis of Buraimi, two areas which are governed respectively by two brothers of the Ruler, Sheikhs Hazaa and Zaid. No natural frontiers define the extent of the sheikhdom, but the Beduin tribes know and recognise its extent. In addition it includes a number of islands along the coast and out in the Gulf, the most important of which are Das, Ardhana, Zirko, Sir Bani Yas and Dalma. H. H. Sheikh Shakhbut's residence lies in the capital, Abu Dhabi, (Fig. 1) the largest

town in the area, with 15–20,000 inhabitants, a number which cannot be established more precisely, as it fluctuates with the wanderings of the Beduin.

Desolate and windswept the open coasts of Abu Dhabi face out to the Gulf, without fresh-water springs and with only scattered palm trees around the capital. Wide stretches of salt marsh connect low weathered sandstone islands with the mainland, seamed with narrow inlets which give excellent fishing. Among the more distant islands lie the large oyster beds, where pearl fishing, previously a good source of income for the population of Abu Dhabi, is carried on in the summer months. An open harbour protected by reefs has made of the town a trading centre, visited by camel caravans from the interior¹).

Umm an-Nar is a smaller island, low and rocky, lying some 20 kms. from the town of Abu Dhabi, separated from the mainland by a narrow channel and by wide salt flats, sheltered from the sea by other islands and by the long sand-spit on which the capital stands. On Umm an-Nar there are about 40 burial mounds, all of them heaped-up cairns of quarried stone, and the greater part of them lying on the ridge to the east of the island, where a single palm-tree beside a recently built rainwater cistern is the only tall growth on the island. It is possible that a spring was to be found here in prehistoric times. The majority of the cairns are quite small, measuring $\frac{1}{2}$ – $\frac{3}{4}$ meters in heights and 3–5 meters in diameter. Some, however, are somewhat larger, and four, lying close together, are about 2 meters high and about 18 meters in diameter (Fig. 2). These larger cairns, which resemble some of the burial mounds near Umm al-Ma in Qatar²) and in the most southeasterly of the tumulus fields in Bahrain, that near Mattala, were originally footed with a ring-wall of carefully shaped limestone slabs, but the greater part of these has now been broken up and carried off. The surviving ring-wall stones vary between 0.5 and 1.5 meters in length, are 0.4 meters high and are accurately cut on the outer face so as to fit together to form an unbroken circle around the mounds (Fig. 3). In this respect they also resemble a single burial mound in Bahrain near the Budaia road, which is similarly surrounded by an outer ring-wall of Jidah Limestone.

South of the ridge bearing the largest tumuli, and out towards the narrow channel which divides the island from the mainland, lies a settlement site, 2–300 meters in length and less than half as broad. Here there are signs of recent settlement, which possibly cover the ruins of a settlement contemporary with the grave-mounds. The date of these can only be determined by excavation.

On the surface of the island there is a great deal of natural brown flint. It is possible that this flint was at one time collected for use in flint-and-steel, and thereby has given the island the name of "Mother of Fire". At some points, however, particularly on the terrace around the western cairns, flint of another colour is found, a blue chalk flint, and this flint shows traces of working. Only flakes and blades have as yet been found, so that no date can be given to this culture either. However, H. H. Sheikh Shakhbut is very interested in the prospect of excavating and investigating these various sites, and we hope to be able to put such a campaign into effect in the spring of 1959.

P. V. Glob.

NOTER

¹) Temple Hilliard: A Note on Abu Dhabi, Abu Dhabi Marine Areas Ltd., Persian Gulf Handbook, BP Training Division. ²) KUML 1957, s. 170.